

T E INTENS VOOR JOU?

EEN PORTRET VAN CHOREOGRAFE ANN VAN DEN BROEK

Sinds de oprichting van haar danshuis WArD/waRD in 2000, heeft choreografe Ann Van den Broek (Antwerpen, 1970) een eminente positie verworven in de danswereld. In een helder leesbare danstaal wordt het publiek deelgenoot van haar diepste zielenroerselen. Alle onderwerpen waar je liever niet mee geconfronteerd wordt, geeft ze een podium.

Intrigerend, gedurfd, overrompelend, rauw en temperamentvol zijn maar een paar adjectieven die het dansoeuvre van Ann Van den Broek omschrijven. De choreografe haalt de mosterd voor haar bewegingstaal dicht bij zichzelf. Ze ontrafelt ragfijn haar emoties, als een bol wol die uit elkaar wordt gehaald, en toetst deze gevoelens aan die van anderen en aan de tijdgeest. De slotsom van de vele impressies die ze opdoet, is een genadeloze ontleding van universele thema's als dwanggedrag, nihilisme, lust, eenzaamheid, rouw, ijdelheid en strijd. Van den Broek zoekt antwoorden op vragen als: welke ritmiek hoort bij angst? Wat zijn de verschillende variaties van onrust? Hoe vertaal je seksuele drift in bewegingen? De danstaal die daaruit ontstaat, vormt een beklijvend portret van herkenbare gedragspatronen.

De choreografe legt haar werkwijze uit in een duo-interview met theatermaker Marcus Azzini: "Ik analyseer wat een emotie doet met het lichaam. Ik doorleef die emotie, en bevries haar achteraf, zodat ik die gevoelens opnieuw kan oproepen. Dat onderzoek zet ik om in een ritmiek en wordt een taal op zich." De onderzoekende aard van Van den Broek blijft voelbaar in al haar producties. Verwacht dus geen strakke invulling van het onderwerp, maar wel de mogelijkheid tot interpretatie door het publiek en de choreografe zelf.

LIZA NOTERIS

is in 1985 geboren in Mechelen. Zij studeerde communicatiewetenschappen en internationale betrekkingen aan de KU Leuven. Sinds 2011 is zij aan de slag als journaliste. Eerst schreef ze over het Midden-Oosten, maar gaandeweg is haar focus verlegd naar kunst en literatuur. Ze publiceerde in *rekto:verso*, *De Groene Amsterdammer* en op Apache.be.

Adres: liza.noteris@gmail.com

En dat is ook de bedoeling, want Van den Broek wil continu communiceren met de toeschouwer, zodat die een confrontatie aangaat met zijn of haar eigen verlangens en impulsen. Ze wil haar publiek beroeren en doen nadenken. Dat het publiek belangrijk is, vindt ook zijn weerslag in de naam van haar stichting: WArD/waRD. Het woord *ward* wordt gespiegeld in een poging de wederkerige relatie tussen de dansers onderling en tussen de dansers en het publiek te symboliseren.

UNIEKE BEWEGINGSTAAL

WArD/waRD zag het licht in november 2000 en moest het werk van Van den Broek onder één noemer brengen. In Nederland werkte ze in eerste instantie via productiehuis Korzo in Den Haag, maar vanaf 2008 besloot ze ook een WArD/waRD Stichting in Den Haag op te richten. Vanuit twee landen werken, heeft zijn voordelen volgens Van den Broek, want zo kan ze een unieke bewegingstaal ontwikkelen zonder daarin beperkt te zijn door één land. WArD/waRD maakt niet enkel producties van Van den Broek, maar doet ook aan coproducties. En toch walst haar onmiskenbare DNA steeds door de voorstellingen.

Op haar website staat te lezen dat de naam WArD/waRD de artistieke filosofie van Van den Broek onthult. *Ward* staat in het Engels voor: bewaking, wacht, voogdijschap. Maar ook voor pupil, beschermeling, een zaal in het ziekenhuis en een stadswijk. Kortom: veel betekenissen voor één woord. Als we de combinatie van die betekenissen doortrekken naar de organisatie WArD/waRD, dan is het “een plaats waar ‘veilig’ kan worden samengekomen en gewerkt, met alle ruimte voor discussie: een plek waar

Portret van Ann Van den Broek uit de documentaire *The Lady In Black* (Lisa Boerstra, 2015), Foto Sofie Knijff.

men zich niet conformeert aan de heersende orde, maar deze met een kritische blik benadert”.

Voordat Van den Broek zelf choreografieën maakte onder de paraplu van haar Nederlands-Vlaamse gezelschap, tastte ze haar lichamelijke grenzen af. Na een dansopleiding te hebben afgerond aan de Rotterdamse Dansacademie Codarts (1991), danste ze bij verschillende gezelschappen, waaronder de Dansgroep Krisztina de Châtel in Amsterdam (1991-1998), Galili Dance in Groningen (1998) en Charleroi/Danses (1998-2000). Toen ze in 2000 aan een solocarrière begon, lag haar focus voornamelijk op lichaamstaal, maar geleidelijk aan wonnen livevideo, livegeluid en gebarentaal aan belang. Zo maken de dansers in haar producties bijvoorbeeld vaak geluiden in microfoons. Die geluiden vinden niet plaats in het luchtledige, maar vormen een geheel met de rest van het stuk. De eerste jaren deden haar voorstellingen vooral kleine theaters aan, maar in 2006/2007 kwam daar verandering in. Tegenwoordig kun je haar werk ook bewonderen in “alternatieve ruimtes”, zoals musea en tentoonstellingsruimtes. Op die manier boort ze een nieuw publiek aan.

MOOI EN VERSCHRIKKELIJK

Haar eerste solo danste ze al in 1995 met *Skótoseme*, waarin ze de grenzen van haar innerlijke drijfveren onderzocht. In 2000 en 2001, toen haar carrière als zelfstandige

pas was begonnen, volgden twee solo's elkaar op: *Annexe* en *Hurry up please, ... it's time*. *Annexe* is een solo met pianist waarin vier vrouwelijke rollen uit een vroegere voorstelling samensmelten in één persoon: Ann Van den Broek. En waarin de choreografe op zoek gaat naar wie ze is.

Hurry up please, ... it's time wordt ook begeleid door piano en toont een rusteloos bewegingspatroon en het onvermogen om stil te staan.

Na die twee solo's was Van den Broek toe aan haar eerste groepsstuk bij Dansgroep Krisztina de Châtel: *FF+Rew*. De voorstelling gaat over de weerslag van een emotionele klap, intens voelbaar gemaakt door een herhaling van bewegingen. Vallen, opstaan en weer doorgaan. Vallen, opstaan en weer doorgaan. De titel *FF+Rew* verwijst naar een cassette recorder en zijn toetsen om vooruit en achteruit te spoelen.

Vallen, opstaan en weer doorgaan is een beweging die Van den Broek in haar leven al vaak heeft gekend. Haar danstaal is moeilijk te begrijpen zonder een inkijkje in haar persoonlijke geschiedenis. Zo groeide ze op in een gezin waar het er hard aan toe ging. Vooral Thomas, haar autistische broer die tien jaar lang aan psychoses leed, heeft haar oeuvre beïnvloed. "De psychoses van mijn broer en zijn uiteindelijke dood hebben veel van mijn werk bepaald, want mijn stukken gaan altijd over hoe de buitenwereld reageert op mensen die niet het normale pad bewandelen", zegt Van den Broek in de documentaire *The Lady in Black* (2015).

The Lady in Black werd gemaakt door de Nederlandse regisseur Lisa Boerstra. Ze toont de verwevenheid tussen het leven van de altijd in het zwart geklede choreografe en haar choreografieën. Je leert Van den Broek kennen als een extreem toegewijde en dwarse choreografe die het lichaam van haar dansers tot het uiterste drijft. Ze is genadeloos streng bij de ontwikkeling van haar bewegingstaal. Francesca Monti, één van de dansers, beschrijft haar samenwerking met Van den Broek als volgt: "Het is heel intens. Ik weet niet of ik dat mag zeggen. Ze eist veel, maar geeft ook veel terug. Ze is één van de weinigen die me (...) ongelofelijk kwaad kan maken. Met Ann is het altijd heel dubbel en heel extreem. Dat maakt het mooi en verschrikkelijk tegelijkertijd."

Eén andere danser vergelijkt Van den Broek in de documentaire met een pitbull die bijt, kauwt en herkauwt, en pas loslaat als ze gekregen heeft wat ze wil. En wat ze wil, is een mens van vlees en bloed tonen in al zijn kwetsbaarheid. Het gaat daarbij minder om het danstechnische. Maar *The Lady in Black* toont veel meer dan de wrange relatie van een choreografe met haar dansers. Je zit ook op de eerste rij tijdens de repetities van de dansers, de improvisaties van Van den Broek zelf en een tournee door Rusland. Het is opmerkelijk om te zien hoe de dansers erin slagen de zielenroerselen van Van den Broek in beweging om te zetten, ook al lijkt het nooit goed genoeg voor de choreografe.

Ann Van den Broek – WArD/waRD, *The Black Piece*, 2014,
Foto Maarten Vanden Abeele.

VROUWELIJKE SEKSUALITEIT

Heel wat stukken van Van den Broek geven een podium aan vrouwen. Zo deelt ze in *Quartet with One* (2002) de vloer met danseres Sophie Janssens en ontleden ze samen het thema van de fysieke en mentale afstand. Ook in 2003 doet Van den Broek een pas de deux met danseres Einat Tuchman in *Rest Room*, dat gaat over de maskers die we in sociale situaties opzetten om ons doel te bereiken.

Maar het perspectief van de vrouw komt pas echt tot uiting in de voorstelling *Co(te)lette* (2008). Deze woordspeling – iets wat wel vaker in het oeuvre van Van den Broek opduikt – knipoogt naar de naam van de Franse erotische schrijfster en verwijst natuurlijk ook naar vlees. *Co(te)lette* is een confronterend en verontrustend portret over vrouwelijke seksualiteit, waarin drie danseressen driftig bewegen, zichzelf betasten en seksuele posities herhalen op het podium. *Co(te)lette* zet aan tot nadenken over de seksuele vrijheid van vrouwen in hedendaagse samenlevingen.

Met *Co(te)lette* won Van den Broek in 2008 de Zwaan, een dansprijs van de Nederlandse Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directeuren (VSCD) voor de meest indrukwekkende dansproductie. De filmadaptatie van *Co(te)lette*, gecapteerd door regisseur Mike Figgis, viel ook in de prijzen op diverse internationale filmfestivals.

Ook in 2008 komt Van den Broek met een autobiografisch stuk op de planken. In *I SOLO MENT* (2008) staat een mentaal geïsoleerde man tegenover een vrouw die koste wat het kost tot hem wil doordringen. Dit stuk is opgedragen aan haar autistische broer Thomas, die ze tevergeefs heeft proberen te helpen tijdens zijn psychoses.

“Ik was hem al kwijt”, zegt ze over haar broer in *The Lady in Black*, “hij kon zijn gedachten niet meer ordenen.” Dat het vrouwelijke personage in *I SOLO MENT* niet meer tot de man kan doordringen, komt tot uiting in een hartverscheurende scène waarin topdanseress Cecilia Moisiso zich naakt onder het lichaam van de ongrijpbare man wentelt en je het idee krijgt dat er meer staat te gebeuren. Maar de lichamen glijden van elkaar weg en de vrouw blijft verbouwereerd en alleen achter.

I SOLO MENT werd achteraf door Van den Broek opnieuw onder de loep genomen en dat leidde tot *We Solo Men*. Ook deze voorstelling gaat over het onvermogen tot communicatie en over gezien willen worden, maar hier primeert vooral de symbiose van vorm en inhoud. Zo stelt het gestotter van de dansers miscommunicatie voor en tonen de intens schokkende lijven de frustratie van de personages. In deze productie gaat het minder om de psychologische ontleding van gedragspatronen.

WOORDEN EN LICHAAMSTAAL

Het decor van Ann Van den Broek is altijd bescheiden. Het zijn vooral de bewegingspatronen die de sfeer bepalen en aangeven dat ze zich afspelen in een concrete omgeving. Haar typerende stijl is er een van herhalingen, die vertragen en versnellen. Herhaling geeft de mogelijkheid emoties te verkennen en te verfijnen. Voor de dansers zijn die herhalingen een lichamelijke uitputtingsslag. In de voorstelling *Ohm* (2010) werd herhaling een thema op zich, herhaling in de vorm van weerstand tegen de vergankelijkheid.

In 2012 coproduceerde Van den Broek, na bijna tien jaar solowerk, *LlStEN & See* samen met theatermaker Marcus Azzini van Toneelgroep Oostpool. *LlStEN & See* is een kruisbestuiving tussen twee disciplines: lichaamstaal en het gesproken woord. Dat biedt Van den Broek de mogelijkheid te onderzoeken welke plaats tekst in haar voorstellingen kan innemen. Er huist al een theatrale kracht in haar bewegingen, maar ze wil die verder uitdiepen door samen te werken met Azzini. De makers willen verder reiken dan louter een stem te geven aan dansers, en acteurs de fysieke taal van Van den Broek bij te brengen.

LlStEN & See is een donker portret over angst en menselijk onvermogen. Van den Broek en Azzini willen mensen raken, het maakt niet uit of dat met woorden of lichaamstaal is. In een interview verwoordt Azzini de thematiek van *LlStEN & See* als volgt: “De voorstelling gaat over het donkerste uur dat een mens onder ogen moet zien. Het gaat over iemand moeten verlaten of loslaten. Over het uur net voor je iets heel wezenlijks moet beleven. Maar Ann en ik willen niet alleen de kracht van het intense en donkere tonen. We willen ook verlichting en opluchting naar voren brengen, zoals het moment waarop je iets kan loslaten.”

Ann Van den Broek – WArD/waRD, *Pushing the Wheel*, 2015, Foto Maarten Vanden Abeele.

KLOPPEND HART

Dat Van den Broek een toegewijd choreografe is, staat buiten kijf. Na tien jaar niet meer te hebben meegedanst, besteeg ze opnieuw het podium in *Ohm* (2010) en *The Red Piece* (2013). Ze wil de voeling met het dansen niet verliezen. In *Ohm* zwingelt ze het ritme aan door te stampen op een metalen plaat. En in *The Red Piece* zijn haar haken de aandrijver van het tempo. *The Red Piece* vertelt over hartstocht en volgt het pulserende ritme van een kloppend hart: gepassioneerd, gecontroleerd en gestructureerd. Maar *The Red Piece* gaat ook over obsessie en over gevoelloze relaties. Een voice-over herhaalt telkens opnieuw: “*Am I too intense for you?*”

In *The Black Piece* (2014) geeft het ritme zelf de toon aan. De voorstelling wordt afgewisseld door hoogtes, laagtes en onderbrekingen. Het is een combinatie van theater, film en dans en van groepsstukken en intrigerende solo's. Recentelijk viel Van den Broek in de prijzen voor *The Black Piece*. Ze ontving nogmaals de Zwaan voor de meest indrukwekkende dansproductie van 2015 en de Dioraphte Dansprijs vanwege de sterke internationale potentie van het stuk. In 2009/2010 ontving Ann Van den Broek voor haar hele oeuvre ook de Mouson Award, een initiatief van het Künstlerhaus Mousonturm in Frankfurt.

FEESTJAAR

In 2015 was het vijftien jaar geleden dat Van den Broek haar eerste choreografie maakte en haar eigen danshuis oprichtte. Om het oeuvre van de choreografe in de bloemetjes te zetten, is een feestprogramma georganiseerd dat is begonnen in juli 2015 en dat

nog duurt tot mei 2016. Daarbij worden succesvolle voorstellingen zoals *Co(te)lette*, *Ohm*, *The Black Piece* en *I SOLO MENT* opnieuw opgevoerd. Ook haar recentste stuk, *Pushing the wheel* (2015), waarin een retrospectief deel wordt verbonden aan een blik op de toekomst, is gemaakt naar aanleiding van de verjaardag van WArD/waRD. *Pushing the Wheel* is opgebouwd uit spontane flashbacks en flashforwards van oud en nieuw bewegingsmateriaal.

Maar *Pushing the Wheel* is niet de enige nieuwe voorstelling, ook de solo's *Afraid* (voor Van den Broek gemaakt door Marc Vanrunxt) en *Q61 Niche 5* staan geprogrammeerd. *Q61 Niche 5* is de eerste solo uit een zesdelige reeks die gebaseerd is op het groepsstuk *Q61* uit 2011. *Q61* bestond uit verschillende solo's die elkaar kruisten. En Van den Broek bouwt daarop voort door elke solo apart op het podium te plaatsen en er een aangepaste bewegingstaal aan te geven. Verder is aan Van den Broeks oeuvre aandacht besteed met een fototentoonstelling, pop-ups, een boekvoorstelling en de avant-première van *The Lady in Black*.

Voor wie het oeuvre van Van den Broek (nog) beter wil leren kennen, is dit feestjaar een uitgelezen vertrekpunt. “*Is Ann Van den Broek too intense for you?*” Slechts één manier om erachter te komen.

www.wardward.be
